

Sygn. akt I Ns 420/13

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2013 roku

Sąd Rejonowy w Kłodzku Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Daria Ratymirska

Protokolant : Daria Paliwoda

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 maja 2013 roku w Kłodzku

sprawy ze skargi (...) w G.

przy udziale A. K., J. K. (1), I. K.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kłodzku z dnia 9.10.2012r. w sprawie (...)

p o s t a n a w i a:

I. uwzględnić skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kłodzku z dnia 9.10.2012r. w sprawie (...);

II. uchylić postanowienie Sądu Rejonowego w Kłodzku z dnia 9 października 2012r., w sprawie (...), w pkt I, i oddalić wniosek J. K. (1) i A. K. o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza po zmarłym J. K. (2);

III. zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Kłodzku z dnia 9 października 2012r., w sprawie (...), w pkt II, w ten sposób, że stwierdzić, iż spadek po J. K. (2), zmarłym 27 kwietnia 2008r. w P., ostatnio stale zamieszkałym w K., na podstawie ustawy nabyli: jego żona I. K., c. R. i B., oraz jego synowie A. K., s. J. i I., i J. K. (1), s. J. i I. - po 1/3 części spadku.

I Ns 420/13

UZASADNIENIE

(...) w G. wniosła skargę o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kłodzku z dnia 9.10.2012r., w sprawie (...), w której skarżąca nie była uczestnikiem. Wniosła o uchylenie w.w. postanowienia i oddalenie wniosku A. K. i J. K. (1) o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu z dobrodziejstwem inwentarza bądź odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 27.04.2008r. J. K. (2).

Uczestnicy postępowania J. K. (1) i A. K. wnieśli o odrzucenie skargi, ewentualnie o jej oddalenie, zarzucając, że skarżąca, jako wierzyciel spadkodawcy, nie jest koniecznym uczestnikiem postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku i brak jego udziału w tym postępowaniu nie powoduje nieważności postępowania. Wskazali, że o pełnym stanie spadku dowiedzieli się dopiero w maju 2012r. z pisma - propozycji ugody, z którego wynikało, że stan zadłużenia wynosi ponad 80.000 zł.

Sąd ustalił:

W dniu 21 sierpnia 2012r. J. K. (1) i A. K. wnieśli do tut. Sądu o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu J. K. (2), zmarłym dnia 27.04.2008r., wnosząc zarazem o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu z dobrodziejstwem inwentarza bądź odrzucenia spadku, oświadczając, że spadek po ojcu odrzucają. We wniosku wskazali, że pozostawali w błędzie co do stanu spadku, nie zostali bowiem poinformowani, że ich matka zaciągnęła pożyczki w (...), a ojciec ten dług poręczył. Podali, że rodzice ukrywali ten fakt przed synami, a oni sami z tej pożyczki nie mieli żadnej korzyści; ich matka, po śmierci ojca, zachorowała na depresję i o pożyczce powiedziała synom długi czas potem, zapewniając, że jest ona na bieżąco spłacana i nie ma z tym problemów. Uczestnicy J. K. (1) i A. K. wiedzieli, że spadkodawca nie pozostawił żadnego majątku, dlatego nie zajmowali się sprawami spadkowymi. W chwili śmierci ojca J. K. (1) był za granicą, przyjechał tylko na pogrzeb i wyjechał. Nie wiedział o długach spadkowych. Ostatecznie J. K. (1) i A. K. złożyli na rozprawie w dniu 9.10.2012r., w sprawie tut. Sądu o sygn. akt (...), oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Dowód:

wniosek z dnia 21.08.2012r., protokół rozprawy z dn. 9.10.2012r. - w aktach sprawy tut. Sądu o sygn.(...).

Spadkodawca J. K. (2) zmarł w dniu 27.04.2008r. w P., ostatnio stale mieszkał w K.. Pozostawił po sobie żonę I. K. i dwóch synów J. K. (1) i A. K.. Nie pozostawił testamentu.

Dowód:

odpisy skrócone aktów: zgonu spadkodawcy, urodzenia J. K. (1) i A. K. (k-5-7 akt sprawy tut. Sądu o sygn. (...), zapewnienia spadkowe J. K. (1) (k-13 akt sprawy tut. Sądu o sygn.(...)).

Sąd zważył:

Zgodnie z przepisem art. 524§2 kpc, zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania.

Skarżąca (...) w G., jako wierzyciel spadkodawcy J. K. (2), nie była uczestnikiem postępowania w sprawie tut. Sądu o stwierdzenie nabycia spadku po w.w., sygn. akt (...). Postępowanie to zakończyło się prawomocnym postanowieniem z dnia 9 października 2012r., którym Sąd zatwierdził uchylecie się J. K. (1) i A. K. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, oraz stwierdził, że spadek po J. K. (2), zmarłym dnia 27 kwietnia 2008r., na podstawie ustawy, nabyli: jego żona I. K. oraz synowie J. K. (1) i A. K. - po 1/3, z dobrodziejstwem inwentarza. Takie postanowienie niewątpliwie narusza prawa skarżącego, ograniczając, a nawet uniemożliwiając zaspokojenie przysługującej mu wierzytelności. Wskutek naruszenia przepisów prawa (art. 510 § 2 kpc), Skarżący nie został w tamtym postępowaniu wezwany do wzięcia udziału w postępowaniu, przez co został pozbawiony możliwości działania, choćby przez wniesienie apelacji od zapadłego postanowienia, co skutkowało jego uprawomocnieniem.

Skarga podlegała uwzględnieniu na podstawie art. 401 pkt 2 kpc w zw. z art. 524§2 kpc. W sprawie tut. Sądu sygn. akt (...) skarżąca (...) w G., wskutek naruszenia przepisów prawa, była pozbawiona możliwości działania. Z uwagi na to, że J. K. (1) i A. K. powołali się w treści wniosku, złożonego w tamtej sprawie, na pozostawione przez ich ojca długi w (...), zaniechanie przez Sąd wezwania wierzyciela spadkodawcy (...) do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania - zgodnie ze stanowiskiem skarżącego - było naruszeniem przepisów prawa. Zgodnie bowiem z art. 510 § 1 kpc, zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji (...). Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem (§ 2). Zainteresowanym w sprawie stwierdzenia nabycia spadku są nie tylko spadkobiercy lub ich następcy prawni, lecz także wszystkie inne osoby mające interes prawny w prawidłowym wykazaniu następstwa

po spadkodawcy, z czym wiążą się doniosłe skutki prawne, w szczególności przewidziane w art. 1025 § 2, art. 1027 i 1028 k.c. (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1983 r., III CRN 218/82, OSNC 1983/8/124). Rację ma skarżący, że, skoro nie budzi wątpliwości, że wierzyciele spadkodawcy mają uprawnienie do występowania z wnioskiem o stwierdzenie praw do spadku spadkobierców dłużnika, zasadnym jest uznanie, że przysługuje im uprawnienie do udziału w postępowaniu spadkowym (por. uchwała SN z dnia 11.02.1958r., III CO 29/1957, OSNCK 1958/4/120). Skarżący jest wierzycielem spadkowym, zatem miał interes prawny do wstąpienia do sprawy tut. Sądu sygn. (...), skoro od wyniku tego postępowania zależały dalsze losy postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przeciwko wnioskodawcom przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kłodzku(...) w sprawie sygn. akt (...).

Odnosząc się do zarzutów uczestników, okoliczność, że skarżąca sama nie wszczęła postępowania spadkowego nie ma żadnego wpływu na jej prawo do brania udziału w takim postępowaniu, zainicjowanym przez spadkobierców. Wbrew ponadto twierdzeniom uczestników, skarżąca mogła wystąpić z powództwem o zapłatę przeciwko spadkobiercom swojego dłużnika bez konieczności uprzedniego inicjowania postępowania spadkowego po tym dłużniku. Prawomocne postanowienie sądu o stwierdzeniu nabycia spadku nie jest warunkiem niezbędnym do wykazania legitymacji procesowej pozwanego - następcy dłużnika. W sytuacji, gdy krąg spadkobierców jest innych, niż wskazany przez wierzyciela w pozwie o zapłatę, to wówczas taki zarzut powinien zgłosić pozwany w sprawie o zapłatę, próbując się uwolnić od odpowiedzialności za długi spadkowe.

Zgodnie z przepisem art. 407 § 1 kpc, skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. W niniejszej sprawie, bezspornym było, że o złożonych przez J. K. (1) i A. K. oświadczeniach o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, oraz o prawomocnym postanowieniu tut. Sądu z dnia 9.10.2012r., (...), skarżąca dowiedziała się w dniu 4 stycznia 2013r. z pisma Naczelnika Urzędu Skarbowego w K., który sporządził spis inwentarza po zmarłym J. K. (2). Ustawowym termin do złożenia skargi został zatem zachowany.

Zgodnie z przepisem art. 412§1 kpc, Sąd rozpoznał sprawę na nowo, w granicach, jakie określała podstawa wznowienia.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015§1 k.c.). Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Ustalony w art. 1015 § 1 k.c. termin do złożenia oświadczenia woli ma charakter terminu zawitego z zakresu prawa materialnego, a uprawnienie spadkobiercy wygasa wraz z jego upływem. Początek biegu terminu, wskazanego w powołanym przepisie, ustalany jest według daty dowiedzenia się o tytule powołania do spadku. Stąd też dla spadkobiercy ustawowego będzie to z zasady data, w której dowiedział się o śmierci spadkodawcy, jeśli w tej dacie wiedział o łączącym go ze zmarłym pokrewieństwie uzasadniającym powołanie do dziedziczenia.

Uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku reguluje art. 1019 k.c. Zgodnie z przepisem § 2, spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu w sposób wskazany w § 1, tj. uchylenie się powinno nastąpić przed sądem i spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Spadkobierca ma więc możliwość uchylenia się od skutków prawnych braku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, czyli skutków prawnych niezachowania terminów określonych w art. 1015 § 1 k.c., o ile brak oświadczenia (milczenie spadkobiercy) spowodowany był błędem lub groźbą (art. 1019 § 2 k.c.). Uchylenie się od skutków prawnych braku oświadczenia powinno nastąpić w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Takie oświadczenie spadkobierca składa zawsze przed sądem (art. 1019 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 628 k.p.c.), jednocześnie oświadczać czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 2 pkt

2 k.c.). Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzeniu przez sąd (art. 1019 § 3 k.c. w zw. z art. 690 k.p.c.), dopiero z chwilą zatwierdzenia staje się bowiem skuteczne.

Podstawą uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego jest błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku, pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (post. SN z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego orzeczenia, "poprzestanie na pozbawionym jakichkolwiek konkretnych podstaw przypuszczeniu, dotyczącym stanu majątku spadkowego, nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. Ze stanowiskiem tym należy się zgodzić, dostrzegając w nim odwołanie się do samej istoty błędu prawnie doniosłego, który - przez dopuszczenie uchylenia się od skutków oświadczenia dotkniętego taką wadą - umożliwia odstąpienie od zasady, że każdy ponosi ryzyko swego błędu".

Nie będzie też błędem prawnie doniosłym złożenie oświadczenia pod wpływem wadliwych, błędnych pobudek czy motywów, czy z tego samego powodu brak odpowiedniego oświadczenia w terminie (J. Kremis (w:) E. Gniewek, Komentarz, s. 1534 powołany w: Elżbieta Niezbecka, Komentarz do art.1019 kodeksu cywilnego (Dz.U.64.16.93), [w:] A. Kidyba (red.), E. Niezbecka, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, LEX, 2008). Nie można też skutecznie powołać się na błąd co do skutków prawnych określonych zdarzeń, czyli błąd co do prawa. W ten sposób, spadkobierca, który mylnie sądzi, że milcząc spadek odrzuca, nie może się uchylić od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku (tak: E. Niezbecka, op. cit.).

W niniejszej sprawie nie można uznać, że uczestnicy postępowania A. K.i J. K. (1) wykazali się należyłą starannością w zakresie podjętych czynności, zmierzających do ustalenia składu spadku. Jak bowiem wynika z ich wniosku, złożonego w sprawie(...), oraz zeznań uczestnika, złożonych w tamtej sprawie, wiedzieli oni, że spadkodawca nie pozostawił żadnego majątku, dlatego nie zajmowali się sprawami spadkowymi, później, gdy dowiedzieli się o zaciągniętej w (...) pożyczce, poprzestali na zapewnieniach matki I. K.- która, według twierdzeń uczestników, chorowała na depresję - że dług ten jest przez nią spłacany. W tych okolicznościach nie można uznać, że uczestnicy dochowali należytej staranności przy ustaleniu rzeczywistego składu spadku. Oczywiście nie mieli obowiązku zwracać się do wszystkich instytucji finansowych i kredytowych, w celu sprawdzenia, czy spadkodawca pozostawił jakieś długi, ale nie przeprowadzili nawet w podstawowym stopniu sprawdzenia dokumentów, pozostawionych przez spadkodawcę w domu, bazując jedynie na milczeniu matki, która po śmierci męża miała być w złej kondycji psychicznej. Nie było żadnych przeszkód, aby - w sytuacji, gdy uczestnicy nie mieli czasu lub sposobności do sprawdzenia, czy spadkodawca pozostawił jakieś długi, poprzestając na ustaleniu, że nie pozostawił żadnego majątku czynnego - złożyli w ustawowym terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, nawet gdy nie mieli wówczas wiedzy, tj. nie byli pewni co do istnienia długów. Rację ma skarżący, że samo przekonanie spadkobierców - nieuzasadnione obiektywnie - że spadkodawca nie pozostawił długów, nie jest "błędem" w rozumieniu art. 1019 kc. Ze złożonego w sprawie (...), jak również z odpowiedzi na wniosek w niniejszej sprawie, wynika, że uczestnicy A. K.i J. K. (1) nie podjęli żadnych czynności, celem ustalenia, czy w skład masy spadkowej wchodzi długi. Nie dopełnili zatem należytej staranności w ustaleniu rzeczywistej wartości spadku. Zgodzić należało się ze skarżącą, że takie zachowanie było lekkomyślne, co wyłącza skuteczne powołanie się na błąd, co do przedmiotu spadku. Z tych względów wniosek uczestników postępowania A. K.i J. K. (1) o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza podlegał oddaleniu.

Ponadto, z przedstawionych przez skarżącą dokumentów, w postaci wezwań do zapłaty wynika, że dowiedzieli się oni o długach spadkowych już w grudniu 2010r., nie zaś dopiero w maju 2012r. Uczestnicy nie kwestionowali, że takie wezwania zostały im doręczone (k-18-21). Niezależnie zatem od tego, że w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia z błędem prawnie doniosłym (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.), to ponadto nie został zachowany termin do uchylenia się od skutków prawnych braku oświadczenia określony w art. 88 § 2 k.c.

Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania, jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku (art. 1015§1 i 2 kc). W myśl przepisu art. 931§1 kc, w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 412§2 kpc, orzeczono, jak w sentencji postanowienia.